

راه کارهای پیشگیری وضعی از ایجاد اختلال در اجرای مأموریت‌های انتظامی

محمد بارانی^۱، امیر رضایی^۲، بهمن مرادی^۳

چکیده

زمینه و هدف: هرگونه اقدام عمدی مؤثر و غیرمجازی که موجب ایجاد نابسامانی، توقف یا تأخیر در اجرای مأموریت سازمان یا بخش قابل توجهی از آن شود، ایجاد اختلال در مأموریت نامیده می‌شود. وقوع این معضل همواره در سازمان‌های مختلف محتمل بوده و در سازمان پلیس نیز مصداق دارد؛ بنابراین، این پژوهش با هدف شناخت شیوه‌های پیشگیری وضعی از ایجاد اختلال در اجرای مأموریت‌های انتظامی و ارائه شیوه‌های پیشگیرانه انجام و به سؤال اصلی تحقیق (راه کارهای پیشگیری وضعی از ایجاد اختلال در اجرای مأموریت‌های انتظامی) و سؤال‌های فرعی پاسخ داده شد.

روش‌شناسی: تحقیق حاضر از نوع هدف، کاربردی و از حیث روش، توصیفی-پیمایشی است. جامعه تحقیق را کارکنان یکی از واحدهای انتظامی تشکیل می‌دهد که با استفاده از فرمول کوکران حجم نمونه به تعداد ۲۱۷ نفر محاسبه و به شکل تصادفی پرسشنامه توزیع و پایایی (آلفای کرونباخ) پرسشنامه ۲۳ سؤالی، ۸۸ صدم محاسبه گردید. در این پژوهش با استفاده از آزمون‌های فریدمن و خی دو، راه کارهای پیشگیری از ایجاد اختلال در اجرای مأموریت‌ها مورد سنجش و ارزیابی قرار گرفتند.

یافته‌ها و نتیجه‌گیری: تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده مؤید آن است که به کارگیری هریک از فنون پیشگیری وضعی در پیشگیری از ایجاد اختلال در مأموریت‌های انتظامی مؤثر بوده و هر یک از این فنون با اطمینان ۹۵ صدم مورد تأیید قرار گرفتند. نتایج حاصل از تحقیق حاکی است نظارت دائمی رؤسا بر نحوه اجرای مأموریت، بیشترین تأثیر را در پیشگیری از ایجاد اختلال در مأموریت داشته و اسکن اوراق پرونده‌های تشکیل شده و تغییر فضای اتاق‌های بسته محیط انتظامی به اتاق‌های باز نیز از اولویت‌های بعدی نتایج حاصل قرار دارند.

کلیدواژه‌ها: اختلال، پیشگیری، پیشگیری وضعی، مأموریت.

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه علوم انتظامی امین (barani.afarid@gmail.com)

۲. کارشناس ارشد دانشگاه علوم انتظامی امین (amyrr8275@gmail.com)

۳. نویسنده مسئول: مربی دانشگاه علوم انتظامی امین (emamifar.ee1976@gmail.com)

مقدمه

واحدهای انتظامی^۱ که وظایف و مأموریت‌های متعددی را بر عهده دارند نخستین نقطه تلاقی مردم و پلیس هستند و صحت عمل این مجموعه‌های انتظامی، نقش بسزایی در کسب رضایتمندی مراجعان از عملکرد نیروی انتظامی دارد. برعکس، در صورت بروز تخلف، قصور و کوتاهی در انجام وظیفه در این مجموعه، تأثیر نامطلوبی در اذهان عمومی نسبت عملکرد نیروی انتظامی ایجاد خواهد کرد. ایجاد اختلال در مأموریت^۲ شامل تمامی اقدام‌هایی است که بر خلاف مصالح، وظایف، آیین‌نامه‌ها و تدابیر کلی سازمان از طریق بی‌نظمی، کندی، نقص در انجام کار، سهل‌انگاری، عدم اجرای دستورها و معکوس انجام‌دادن مأموریت‌ها صورت می‌گیرد. به تعبیر دیگر؛ هرگونه اقدام عمدی که موجب نقص، تأخیر، اجرانشدن و یا معکوس انجام‌شدن مأموریت گردد (مرادی، ۱۳۹۰: ۱۲۶).

از پیشگیری وضعی^۳ تعاریف متعددی ارائه شده است. مرکز بین‌المللی پیشگیری از جرم در تعریفی پیشگیری وضعی را بالا بردن تلاش لازم و افزایش خطر ارتکاب برای بزه‌کاران بالقوه از طریق اقدام‌هایی نظیر سخت‌کردن هدف، نظارت دسترسی و همچنین کاهش منابع حاصل از جرم معرفی شده است. جناب آقای دکتر غلام‌رضا محمدنسل در کتاب کلیات پیشگیری از جرم (۱۳۹۶: ۱۲۰)، هدف نهایی و غایی پیشگیری وضعی را منصرف یا ناتوان‌ساختن بزه‌کاران مصمم از ارتکاب جرم بیان داشته‌اند؛ بنابراین از

-
1. Police Station-Zoo
 2. Disrupting the mission
 3. Situational Prevention

طریق فنون این نوع پیشگیری می‌توان وضعیت مشرف بر جرم را تغییر داد و معادله جرم را به ضرر مجرم تمام کرد. در این نوع از پیشگیری هدف، اتخاذ اقدام‌هایی است که فرایند گذار از اندیشه به عمل را قطع کند. بر همین اساس تحقیق حاضر سعی دارد بررسی‌های لازم برای شناسایی روش‌ها و شیوه‌های پیشگیری وضعی از ایجاد اختلال در اجرای مأموریت‌های شاخص واحدهای انتظامی را انجام دهد.

با توجه به اهمیت پیشگیری از وقوع جرم در جامعه، جرم‌شناسان و حقوق‌دانان الگوهای مختلفی از پیشگیری را طراحی و ارائه کرده‌اند از جمله؛ الگوی حقوقی (پیشگیری کیفری و غیرکیفری)، الگوی جرم‌شناختی (پیشگیری جرم‌مدار، بزه‌دیده مدار و موقعیت‌مدار)، الگوی پزشکی (پیشگیری نخستین، نوع دوم و نوع سوم) و الگوی سازمان‌های مداخله‌گر. در این بین پیشگیری وضعی با ویژگی‌هایی که داشته، سریع‌تر می‌تواند از وقوع انواع جرائم جلوگیری کند. از سوی دیگر مهم‌ترین مأموریت پلیس پیشگیری، پیشگیری از وقوع انواع جرائم بوده و واحدهای انتظامی این مأموریت حساس را برعهده دارند. تأخیر در اجرای مأموریت، اجرانکردن مأموریت، معکوس انجام‌شدن مأموریت از مصادیق بارز ایجاد اختلال بوده و تداعی‌گر ناتوانی پلیس در نظارت جرائم محسوب می‌گردد؛ بنابراین، مرتفع کردن آن، نیازمند انجام تحقیق و ارائه روش و راه‌کاری است تا بتوان از هرگونه خلل در مأموریت‌های واحدهای انتظامی پیشگیری کرد.

باید روشی برای پیشگیری انتخاب کرد که هم‌زمان با آغاز نتایج مطلوب آن قابل مشاهده و اندازه‌گیری باشد. با بررسی به‌عمل آمده مشاهده می‌شود این ویژگی در پیشگیری وضعی وجود دارد در اصل پیشگیری وضعی به‌دنبال تدابیر و اقدام‌هایی است که به سمت تسلط بر محیط و شرایط پیرامونی جرم و مهار آن متمایل است. سؤال اصلی در این تحقیق (راه‌کاری پیشگیری وضعی از ایجاد اختلال در اجرای مأموریت‌های اصلی واحدهای انتظامی کدام‌اند؟) است و براساس پنج روش پیشگیری وضعی، به پنج سؤال فرعی تقسیم شده است:

- الف) راه کارهای افزایش تلاش (زحمت) لازم برای ایجاد اختلال در اجرای مأموریت کدام اند؟
- ب) راه کارهای افزایش خطر برای ایجاد اختلال در اجرای مأموریت کدام اند؟
- پ) راه کارهای کاهش منافع مورد انتظار از ایجاد اختلال در اجرای مأموریت ها کدام اند؟
- ت) راه کارهای کاهش عوامل تحریک برای ایجاد اختلال در مأموریت کدام اند؟
- ث) راه کارهای از بین بردن بهانه ها و معاذیر برای ایجاد اختلال در مأموریت ها کدام اند؟
- تقسیم شده است.

هدف اصلی این تحقیق نیز، شناخت شیوه های پیشگیری وضعی از ایجاد اختلال در چهار مأموریت اصلی واحدهای انتظامی است. که این هدف با توجه به فنون پیشگیری، به پنج هدف فرعی در مباحث شناسایی شیوه های افزایش تلاش (زحمت)، افزایش خطر، کاهش منافع مورد انتظار از ایجاد اختلال، کاهش عوامل تحریک و در نهایت شناسایی شیوه های از بین بردن بهانه ها و معاذیر، برای پیشگیری از ایجاد اختلال در مأموریت های اصلی واحدهای انتظامی تقسیم می شوند.

مبانی نظری: اخلال از نظر مصدری، بر وزن افعال بوده و برای متعدی کردن صفت کاربرد دارد. اختلال نیز بر وزن افتعال و برای وصف فعل به کار می رود (شرتونی، ۱۳۸۷: ۳۴). پیشگیری از نظر لغوی یعنی: «جلوگیری، دفع، صیانت، مانع شدن، جلوگیری». واژه پیشگیری در مفهوم متداول آن در معانی «پیش دستی کردن، پیشی گرفتن و به جلوی چیزی شتافتن و همچنین آگاه کردن، خبر چیزی را دادن و هشدار دادن» آمده است (معین، ۱۳۷۵: ۴۸).

پیشگیری وضعی: به عقیده دکتر غلامرضا محمدنسل (۱۳۹۶: ۱۲۱)، مجموعه تدابیری است که هدف غایی آنها منصرف یا ناتوان ساختن مقطعی بزه کاران مصمم، از ارتکاب جرم است و از طریق برهم زدن موقعیت جرم صورت می گیرد. مؤسسه جرم شناسی استرالیا نیز پیشگیری وضعی را به عنوان نوعی از پیشگیری تعریف کرده است که هدف آن کاهش جرم از طریق مدیریت، طراحی و بهبود محیط فیزیکی از طریق؛ کاهش فرصت ارتکاب جرم به وسیله دشوار کردن ارتکاب جرم، افزایش خطر

دستگیری و کاهش منافع ناشی از جرم است. برخی از جرم‌شناسان کشورمان پیشگیری وضعی از جرم را علت‌شناسی جرم در خارج از شخصیت مجرم دانسته و معتقدند که پیشگیری وضعی عبارت از اقدام‌های غیرکیفری است که معادلۀ جرم را به هم می‌زند و هزینه انجام بزه را بالا می‌برد، به نحوی که بالقوه از ارتکاب جرم صرف نظر کند (نجفی ابرندی، ۱۳۸۳: ۴۹۸).

همچنین از نظر «نایجل ساوت^۱»، پیشگیری وضعی از جرم، بر اراده، طراحی و نظارت محیط فیزیکی (ساخته شده) اتکا دارد به این منظور که فرصت‌های ارتکاب جرم را کاهش داده و یا خطر تعقیب را در صورتی که ارباب مؤثر واقع نشود، افزایش دهد (صفاری، ۱۳۸۰: ۲۶۸). از سوی دیگر با توجه به اینکه پیشگیری وضعی ناظر بر اوضاع، احوال و شرایطی است که مجرم را در آستانه ارتکاب جرم قرار داده و فرایند گذار از اندیشه به عمل مجرمانه را تحریک و تسهیل می‌کند، پلیس می‌تواند نقش تعیین کننده‌ای برای اختلال در فرایند ارتکاب جرم ایفا کند (خانعلی‌پور، ۱۳۹۰: ۷۴).

اهم ویژگی‌ها، فنون و روش‌های پیشگیری وضعی: دکتر محمد نسل مهم‌ترین ویژگی‌های پیشگیری وضعی را در کتاب کلیات پیشگیری از جرم به صورت مشروح تبیین کرده است؛ بنابراین، مخلص این ویژگی‌ها عبارت‌اند از: الف) هدف تدابیر پیشگیری وضعی، سلب فرصت ارتکاب جرم از فرد بزه‌کار است؛ ب) طراحی این تدابیر با فرض مصمم و انگیزه‌مند بودن بزه‌کاران است؛ ج) آثار پیشگیرانه، مقطعی است و آثار کوتاه‌مدت آن هم نسبت به آماج خاص جرم مورد نظر است.

فنون پیشگیری وضعی در سال ۱۹۹۳ توسط کلارک در سه دسته ارائه شد در ادامه در سال ۱۹۹۷ کلارک و هومل^۲ دوازده روش اولیه را اصلاح کردند و با اضافه کردن دسته دیگری با عنوان «از بین بردن بهانه‌ها»، آنها را به ۱۶ فن افزایش دادند. کلارک روش‌ها را با اضافه کردن دسته پنجمی با عنوان «کاهش تحریک‌ها» به ۲۵ روش افزایش داده و برخی از اصلاحات دیگر را در دسته‌بندی فنون اعمال کردند (محمدنسل، ۱۳۸۶: ۵۵-۲۹). در این مبحث ضمن اشاره به فنون، به مؤلفه‌های هر یک از آنها نیز اشاره شده است:

1. N.Sauwet
2. Klark& Homel

۱) روش‌های مبتنی بر افزایش تلاش و زحمت ارتکاب جرم: به نظر کلارک و کورنیش^۱ هرچه زحمت ارتکاب جرم کمتر باشد، عده بیشتری از بزه‌کاران اقدام به ارتکاب جرم خواهند کرد. در این تحقیق منظور از «افزایش تلاش و زحمت لازم برای ارتکاب جرم» و روش‌های مربوط به آن عبارت است از: به‌کارگیری شیوه‌هایی که زحمت ارتکاب ایجاد اختلال در مأموریت را برای مجرمان افزایش داده و موجب می‌شود با استفاده از تلاش بیشتری مرتکبِ اخلال در مأموریت شوند. که برابر شاخص‌های استخراج شده و روش‌های فرعی قرار گرفته شده در این گروه؛ توجه شهروندان و ارباب‌رجوع در خصوص نحوه و مراحل تشکیل پرونده در واحدهای انتظامی، جداسازی واحد اخذ گزارش و شکایات از مراجعان، از قسمت رسیدگی به شکایات، به‌کارگیری نکردن مدیران و کارکنان دارای سابقه سوء و مستعد مخل در انجام مأموریت و ارائه آموزش به کارکنانی که آموزش‌های لازم را برای انجام مأموریت‌های کلانتری ندیده‌اند، شیوه‌های افزایش زحمت برای ارتکاب ایجاد اختلال در مأموریت واحدهای انتظامی است؛

۲) روش‌های مبتنی بر افزایش خطرهای قابل پیش‌بینی جرم: هر قدر که خطر مرتب بر ارتکاب جرم بیشتر باشد، افراد کمتری رغبت به ارتکاب جرم خواهند داشت. این دسته از تدابیر پیشگیرانه نیز پنج روش زیرمجموعه را دربر دارد. در این پژوهش منظور از «افزایش خطرهای ارتکاب جرم» و روش‌های مربوط به آن عبارت است از: استفاده از سلسله مراتب اداری برای نظارت بر عملکرد کارکنان و خروجی مأموریت‌های کلانتری‌ها، ایجاد سامانه ثبت فرایند کامل مأموریت‌ها و هوشمندکردن آن به منظور اعلام هشدار در هنگام نقص در انجام مراحل مأموریت‌ها، تغییر فضای اتاق‌های واحدهای انتظامی براساس الگوی واحدهای انتظامی نمونه، الزام در نصب برچسب نام‌نما بر روی لباس اعضای گشت، نوشتن شماره هر واحدهای انتظامی با اعداد بزرگ بر روی خودروهای گشت واحدهای انتظامی، نظارت دائمی سلسله مراتب واحدهای انتظامی بر نحوه انجام وظیفه مأموران، نصب دوربین‌های مداربسته متصل به مبادی نظارتی در کلانتری‌ها و در نهایت نصب دستگاه مکان‌یاب بر روی خودروهای گشتی به منظور نظارت مکانی آنها؛

۳) روش‌های مبتنی بر کاهش منافع قابل پیش‌بینی جرم: فرد بزه‌کار با سنجش میزان سود و زیان حاصل، ارتکاب جرم را زمانی بر خواهد گزید که از نظر وی منافع حاصل از جرم ارزشمندتر از ضررها و خطرهای ناشی از ارتکاب آن باشد. در این تحقیق منظور از «کاهش منافع مورد انتظار از ارتکاب جرم» و روش‌های مربوط به آن عبارت است از: به‌کارگیری شیوه‌هایی که باعث کاهش یا از بین رفتن منافع مدنظر متخلفان در صورت ایجاد اختلال در مأموریت باشد و به تبع همین کاهش منافع، انگیزه متخلفان از ارتکاب ایجاد اختلال در مأموریت کاهش یابد. تشکیل واحد پاسخگویی در واحدهای انتظامی و اطلاع‌رسانی روند اقدام‌ها به مراجعان و سلسله مراتب، راه‌اندازی گروه‌هایی از عوامل نظارتی، برای شناسایی و پایش مکان‌های مراجعه غیرمجاز مأموران در زمان شیفت خدمتی، برخورد درون‌سازمانی و قضایی با کارکنان ایجادکننده اختلال در روند مأموریت‌ها، برخورد قاطع با رؤسای واحدهای انتظامی که آمار غیرواقعی از اجرای مأموریت ارائه کرده‌اند، برخورد اداری با مسئول بلاواسطه فرد متخلف که در اجرای صحیح مأموریت‌ها خلل ایجاد کرده است و در نهایت اسکن تمامی اوراق پرونده‌های تشکیل شده در سازمان و هوشمند کردن آن برای ارائه کلاسه متناسب با محتویات پرونده‌ها؛

۴) روش‌های مبتنی بر کاهش تحریک بزه‌کاران: این روش‌ها تلاش دارند با حذف و یا کاهش اقدام‌های تحریک‌کننده، از انگیزش بزه‌کاران بالقوه جلوگیری و به این ترتیب وقوع جرائم آنی را منتفی کنند. در این تحقیق منظور از «کاهش عوامل تحریک ارتکاب جرم» و روش‌های مربوط به آن عبارت است از: به‌کارگیری شیوه‌هایی که باعث کاهش تحریکات می‌شوند و عوامل تحریک‌کننده کارکنان را در محیط کار از بین می‌برند. هم‌پوشانی واحدهای انتظامی در مأموریت‌های مسلحانه و رزمی غیرمترقبه، تأمین امکانات، تجهیزات، اعتبارات و نیروی کافی برای اجرای مأموریت‌های واحدهای انتظامی، افزایش توان رزمی کارکنان برای اجرای انواع مأموریت‌ها، ایجاد انگیزه در کارکنان با اعطای تشویقات معنوی و مادی متناسب با مأموریت‌های انجام شده و در پایان تغییر دیدگاه و رویکرد سلسله مراتب در نحوه ارزیابی از آمار جرائم حوزه واحدهای انتظامی؛

۵) روش‌های مبتنی بر حذف بهانه‌ها: در بحث حاضر منظور از «از بین بردن بهانه‌ها و معاذیر ارتکاب جرم» و روش‌های مربوط به آن عبارت است از: به‌کارگیری شیوه‌هایی که جای هیچ‌گونه عذر و بهانه برای توجیه کارکنانی که در روند مأموریت‌ها ایجاد اختلال کرده‌اند را نگذارد و علل ارتکاب جرم خود را به فقدان یا وجود عامل مشخصی (عذر و بهانه) نسبت ندهد که تقویت فرهنگ دینی و ارزشی خدمت به مردم در کارکنان واحدهای انتظامی و نهادینه کردن فریضه امر به معروف منهی از منکر (محمدنسل، ۱۳۹۶: ۱۳۴-۱۲۴).

اخلال و ایجاد اختلال: کلمه اخلال تعاریف متعدد لغوی دارد. ولی از نظر اصطلاحی تعریف مستقلی برای واژه اخلال ارائه نشده است. اخلال از نظر مصدری، بر وزن افعال بوده و برای متعدی کردن و وصف شخص کاربرد داشته و اختلال بر وزن افتعال بوده و برای وصف فعل به کار می‌رود (شرتونی، ۱۳۸۴: ۳۴-۳۳). در فرهنگ فارسی صبا کلمه اختلال به معنای درهم برهم شدن، فاسدگشتن، به هم خوردگی و آشفتگی است. همچنین واژه «اخلال» نیز به معانی تباهی و زیان‌رساندن، رخنه و فساد کردن، درهم کردن و به هم زدن کاری آمده است (فرهنگ فارسی صبا، ۱۳۶۵: ۶۲).

از آنجایی که واژه اختلال جنبه مفعولی دارد؛ بنابراین، با درج کلمه «ایجاد» در قبل از به‌کارگیری اختلال، به آن حالت مفعولی می‌دهد؛ بنابراین، ایجاد اختلال را به عنوان اخلال هم تعریف کرده‌اند؛ بنابراین، دو عبارت «اخلال در انجام مأموریت» و «ایجاد اختلال در انجام مأموریت» به یک معنا و مفهوم هستند. در تعریف دیگری چنین بیان شده؛ هرگونه اقدام عمدی مؤثر و غیرمجازی که موجب ایجاد نابسامانی یا توقف یا تأخیر در اجرای مأموریت سازمان یا بخش قابل‌توجهی از آن شود. اختلال نامیده می‌شود (واژه‌نامه ساحفاناجا، ۱۳۷۸: ۲).

انواع مأموریت کلاتری‌ها: هر کلاتری چهار مأموریت اصلی دارد: ارائه خدمات فوریت‌های پلیس ۱۱۰- ارائه خدمات انتظامی به مراجعان حضوری- مأموریت گشت‌زنی در حوزه استحفاظی- اجرای دستورهای قضایی (گل محمدی و خامنه، ۱۳۸۴: ۱۴).

۱) مأموریت ارائه خدمات در سامانه فوریت‌های پلیسی ۱۱۰: همه مأموریت‌های ارجاعی از مجموعه ۱۱۰ توسط مرکز فرماندهی و نظارت واحدهای انتظامی دریافت می‌شود. پس از دریافت مأموریت از مجموعه ۱۱۰، اقدام‌های زیر انجام می‌شود: اعلام وصول مأموریت، ثبت در دستگاه، صدور دستور توسط افسر مرفوک، ابلاغ مأموریت به گشت انتظامی، هدایت گشت انتظامی در طول مدت عملیات، اخذ نتیجه از گشت انتظامی حاضر در صحنه، ثبت نتیجه در دستگاه. یکی از مؤلفه‌های ایجاد اختلال در این مأموریت، ناقص انجام دادن مأموریت است و شاخص‌های این مؤلفه عبارت‌اند از: تنظیم‌نکردن صورت‌جلسه انجام مأموریت؛ اعزام به مأموریت و اعلام‌نکردن نتیجه به واحد انتظامی؛ تأخیر در اعلام مأموریت به واحد گشت برای بررسی. مؤلفه دیگر این مأموریت، معکوس انجام‌شدن مأموریت است و شاخص‌های آن نیز مؤلفه عبارت‌اند از: ثبت نادرست نتیجه مأموریت در سامانه، هدایت اشتباه گشت انتظامی در طول مأموریت، اعلام نتیجه نادرست از انجام مأموریت. در نهایت آخرین مؤلفه در مأموریت‌های فوریت‌های ۱۱۰، اجراکردن مأموریت است و شاخص‌های آن عبارت‌اند از؛ مراجعه‌نکردن به محل مأموریت، ارائه گزارش صوری از اجرای مأموریت و مراجعه به محل مأموریت بعد از رفع نیاز به مأمور؛

۲) مأموریت ارائه خدمات برای مراجعان حضوری: این اقدام‌ها عبارت‌اند از: دریافت اطلاعات اولیه از مراجعان، تعیین کد اولیه براساس اظهارات مراجعه‌کننده در چارچوب سیاست‌های ابلاغی و کدهای تعیین شده، ارجاع به مبادی ذی‌ربط در کلانتری براساس کد تعیین شده، ثبت در سامانه یا دفتر مربوط، اخذ نتیجه از مبادی اجرایی و ثبت در سامانه، ابلاغ به واحدهای سیار در صحنه. در این بُعد از مأموریت، مؤلفه‌ها و شاخص‌های ایجاد اختلال به این شرح هستند. در مؤلفه ناقص انجام‌شدن مأموریت شاخص‌ها عبارت‌اند از: راهنمایی‌نکردن صحیح مراجعان، ثبت‌نکردن شکایات

در دفتر یا سامانه، برای ارائه آمار غیرواقعی از جرائم و دریافت اطلاعات اولیه به صورت ناقص. در مؤلفه معکوس انجام شدن مأموریت، شاخص‌ها مؤلفه عبارت‌اند از: کلاسه‌شویی و تغییر موضوع پرونده برای ارائه آمار کذب از جرائم حوزه استحفاظی به سلسله مراتب؛ در نهایت در مؤلفه اجرانکردن مأموریت، شاخص‌ها عبارت‌اند از: تشکیل نشدن پرونده، منصرف کردن ارباب رجوع از تشکیل پرونده و اعلام شکایت؛

۳) مأموریت گشت انتظامی در حوزه استحفاظی: گشت انتظامی در حین دستگیری متهمان و مظنونان این اقدام‌ها را انجام می‌دهند: تحویل متهمان و مظنونان به تحت نظرگاه، تحویل گزارش دستگیری به افسر ارجاع، تعیین کد اولیه براساس گزارش دستگیری و در چارچوب سیاست‌های ابلاغی، اخذ نتیجه از عوامل اجرایی و ثبت نتیجه در سامانه. شاخص‌های هر یک از این مؤلفه‌ها عبارت‌اند از:

- ناقص انجام شدن مأموریت (دخالت بی‌مورد واحدهای گشت در امور خارج از وظایف واحدهای انتظامی، خروج از حوزه واحد گشت، بدون هماهنگی با واحدهای انتظامی، عدم تنظیم و تحویل گزارش موضوع‌های رسیدگی شده به واحدهای انتظامی)؛
- معکوس انجام شدن مأموریت (رهاکردن متهمان و مظنونان دستگیر شده در صحنه مأموریت، فرار متهمان دستگیر شده قبل از انتقال به واحدهای انتظامی و عدم تعیین کلاسه صحیح و مطابق با گزارش دستگیری)؛

- اجرا نکردن مأموریت (بی‌تفاوتی نسبت به حوادث و وقایع مشاهده شده در هنگام گشت‌زنی و رسیدگی نکردن، فرار مأمورین در هنگام مواجهه با صحنه‌هایی مثل سرقت مسلحانه، قتل و... دخالت نکردن در آن، انجام ندادن گشت‌زنی و توقیف در مکان‌های خلوت).

۴) مأموریت اجرای دستورهای مقامات قضایی: دستورهای مراجع قضایی به سه

طریق به کلانتری واصل می‌گردد:

الف) مراجعه حضوری شاکی؛

ب) از طریق پیک قضایی؛

ج) از طریق تحویل دستور به مأموران بدرقه.

اقدام‌های انجام گرفته در این مأموریت عبارت‌اند از: ثبت مرسوله در دبیرخانه، تحویل دستور قضایی به رئیس واحدهای انتظامی، صدور دستور توسط رئیس واحدهای انتظامی و تحول به افسر ارجاع، تعیین کلاسه و ارجاع به دایرهٔ مربوط، ثبت در سامانه، اعلام نتایج از مبادی مجری و ثبت در سوابق و گزارش نتیجهٔ اقدام‌های انجام شده به مرجع قضایی مربوط. در مؤلفه ناقص انجام‌دادن مأموریت، شاخص‌ها عبارت‌اند از: تنظیم گردش کارهای قضایی ناقص و تعیین‌نکردن فرد مشخص برای اجرای دستورهای قضایی و تأخیر در اجرای دستورهای قضایی.

شاخص‌های مؤلفهٔ معکوس انجام‌شدن مأموریت، عبارت‌اند از: تنظیم و ارسال گزارش‌ها و صورت‌جلسه‌های صوری به مراجع قضایی، عدم تعیین کلاسه مناسب و مطابق با دستورهای قضایی و تبانی مأموران با متهمان.

در نهایت در مؤلفهٔ اجرا نشدن مأموریت: شاخص‌ها به این نحو هستند، عدم ابلاغ اوراق قضایی و اجرا نکردن دستورهای قضایی در موعد، عدم تحویل مرسولهٔ قضایی به رئیس واحدهای انتظامی برای صدور دستورهای لازم برای اجرای آن و ثبت‌نکردن دستورهای قضایی در دفتر مربوط یا سامانه.

فنون و روش‌ها پیشگیری وضعی برای پیشگیری از ایجاد اختلال: درخصوص پیشگیری وضعی از ایجاد اختلال در انجام مأموریت در جامعهٔ مورد مطالعه، از یک‌سو براساس مؤلفه‌ها و شاخص‌های ایجاد اختلال و از سوی دیگر براساس نظریه‌های اندیشمندان و نظریه‌پردازان پیشگیری وضعی، درمجموع ۲۵ شاخص به شرح جدول ۱ شناسایی و تعریف شد که براساس این راه‌کارهای پیشگیرانه و ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های اختلال، درمجموع ۲۳ سؤال پرسشنامه تدوین شد.

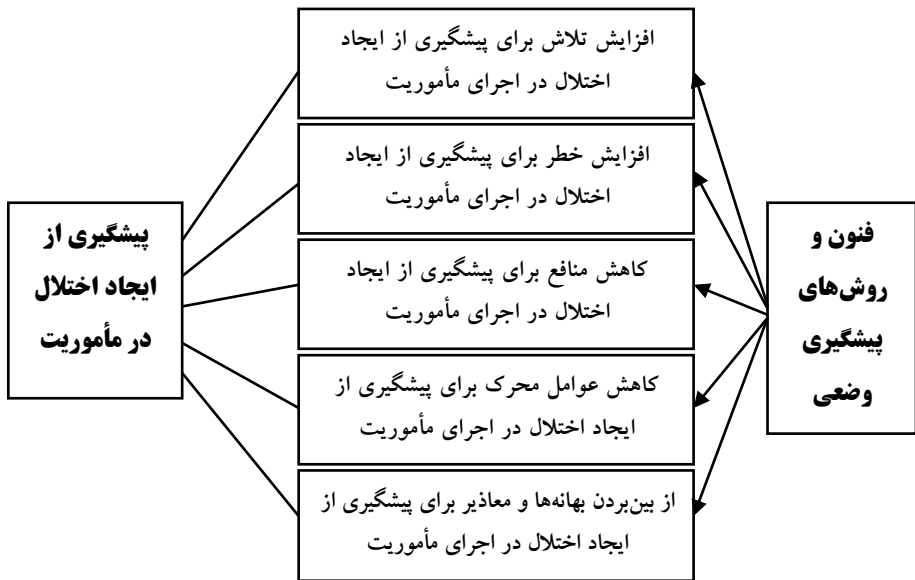
جدول ۱: راه کارهای پیشگیری وضعی از ایجاد اختلال در انجام انواع مأموریت واحدهای انتظامی

راه کارهای پیشگیری از ایجاد اختلال در انجام مأموریت های چهارگانه واحدهای انتظامی	روش های پیشگیری وضعی
<ul style="list-style-type: none"> • توجیه شهروندان و ارباب رجوع در خصوص نحوه و مراحل تشکیل پرونده در واحد انتظامی؛ • تفکیک واحد اخذ گزارش و شکایات از مراجعان، از واحد رسیدگی به شکایات؛ • به کارگیری نکردن مدیران و کارکنان دارای سابقه سوء و مستعد اخلال در انجام مأموریت؛ • ارائه آموزش به کارکنان دارای ضعف آموزش برای انجام مأموریت های واحد انتظامی. 	<p>افزایش تلاش برای پیشگیری از ایجاد اختلال در انجام مأموریت</p>
<ul style="list-style-type: none"> • استفاده از سلسله مراتب اداری برای نظارت بر عملکرد کارکنان؛ • نظارت همه جانبه عوامل نظارتی ناجا بر اجرای مأموریت های واحدهای انتظامی؛ • ایجاد سامانه ثبت فرایند کامل مأموریت ها و هوشمند کردن آن به منظور اعلام هشدار در هنگام نقص در انجام مراحل مأموریت ها؛ • تغییر فضای بسته اتاق های واحدهای انتظامی به اتاق های باز؛ • ارتباط سامانه مراجع قضایی با سامانه واحدهای انتظامی برای نظارت بر اجرای دستورهای قضایی. • الزام در نصب برچسب نام نما بر روی لباس اعضای گروه های گشت؛ • نوشتن شماره هر واحد انتظامی با قلم درشت بر روی خودروهای گشت واحد انتظامی؛ • نظارت دائمی سلسله مراتب واحدهای انتظامی بر نحوه انجام 	<p>افزایش خطر برای پیشگیری از ایجاد اختلال در انجام مأموریت</p>

<p>وظیفه مأموران؛</p> <ul style="list-style-type: none"> • استفاده از گزارش‌های مردمی برای شناسایی کارکنان اخلال کننده در انجام مأموریت واحدهای انتظامی؛ • نصب دوربین‌های مداربسته متصل به مبادی نظارتی در کلانتری‌ها؛ • بازدید مستمر رده‌های نظارتی از روند اجرای مأموریت‌ها؛ • نصب دستگاه ردیاب بر روی خودروهای گشتی به منظور پایش موقعیت آنها. 	
<ul style="list-style-type: none"> • تشکیل واحد پاسخ‌گویی در واحدهای انتظامی و اطلاع‌رسانی روند اقدام‌ها به ارباب‌رجوع و سلسله مراتب؛ • راه‌اندازی گروه‌هایی از عوامل نظارتی، برای شناسایی و نظارت مکان‌های مراجعه مأموران در زمان شیفت؛ • برخورد درون‌سازمانی و قضایی با کارکنان اخلال‌کننده در روند مأموریت‌ها؛ • برخورد قاطع با مسئولان ارائه‌کننده آمار غیرواقعی از اجرای مأموریت‌ها؛ • برخورد اداری با مسئول بلاواسطه افراد اخلال‌کننده در اجرای صحیح مأموریت‌ها؛ • اسکن تمامی اوراق پرونده‌های تشکیل شده در سامانه و هوشمندکردن آن برای ارائه کلاسه متناسب با محتویات پرونده. 	<p>کاهش منافع مورد انتظار از اخلال در انجام مأموریت</p>
<ul style="list-style-type: none"> • هم‌پوشانی واحدهای انتظامی در مأموریت‌های مسلحانه و رزمی؛ • افزایش توان رزمی کارکنان برای اجرای انواع مأموریت‌ها؛ • تأمین امکانات، تجهیزات، اعتبارات و نیروی کافی برای اجرای مأموریت‌های واحدهای انتظامی؛ • عزل مدیران ضعیف؛ • ایجاد انگیزه در کارکنان با اعطای تشویقات معنوی و مادی 	<p>کاهش عوامل محرک برای اخلال در انجام مأموریت</p>

<p>متناسب با اجرای مأموریت‌ها؛</p> <ul style="list-style-type: none"> • تغییر دیدگاه و رویکرد سلسله مراتب در ارزیابی از آمار جرائم حوزه واحدهای انتظامی. 	
<ul style="list-style-type: none"> • نصب تابلو «در صورت تغییر موضوع شکایت از سوی مأموران واحد انتظامی، مراتب را به ۱۹۷ و ۱۱۶ اطلاع دهید»، در واحد انتظامی؛ • آگاه‌سازی مأموران واحد انتظامی در خصوص عدم تغییر موضوع شکایات و انجام صحیح اقدام‌های مربوط به مراجعان؛ • تقویت فرهنگ دینی و ارزشی خدمت به مردم، در کارکنان واحدهای انتظامی و نهادینه کردن فریضه امر به معروف و نهی از منکر. 	<p>از بین بردن بهانه‌ها و عذرها برای اخلال در مأموریت</p>

الگوی مفهومی پژوهش

شکل ۱- الگوی مفهومی پژوهش

فرضیه‌های پژوهش: از آنجایی که این تحقیق از نوع توصیفی است؛ بنابراین، نیاز به فرضیه نداشته و به سؤال‌های تحقیق به شرح متن مقدمه پاسخ داده شده است.

پیشینه تحقیق: در سال‌های گذشته در دانشگاه علوم انتظامی در زمینه‌های اخذ رشوه، ارتشای باندى، اختلال در مأموریت با استفاده از فنون پیشگیری وضعی، تحقیقاتی انجام شده است. همچنین محقق (بهمن مرادی)، در سال ۱۳۹۰ پایانه‌نامه مقطع کارشناسی ارشد خود با عنوان «راه‌کارهای اثربخش پیشگیری وضعی از اختلال در انجام مأموریت‌های ناجا» را انجام؛ بنابراین، به علت تفاوت در محدوده زمانی حدود ۹ سال و محدوده مکانی، تشابه و تمایزهای بین نتایج تحقیق حاضر و تحقیق گذشته به این شرح وجود دارد. در تحقیق حاضر نظارت دائمی رؤسای واحدهای انتظامی بر نحوه اجرای مأموریت، اسکن اوراق پرونده‌های تشکیل شده در سامانه و تغییر فضای اتاق‌های بسته واحدهای انتظامی به اتاق‌های باز از اولویت‌های اول تا سوم هستند. در حالی که در تحقیق انجام شده در ۹ سال پیش، اولویت‌های اول تا سوم شناسایی شده عبارت بوده‌اند از: تغییر فضای اتاق‌های بسته واحدهای انتظامی به اتاق‌های باز، تفکیک واحد اخذ گزارش شکایت از واحد رسیدگی و ایجاد سامانه ثبت فرایند کامل مأموریت‌ها و هوشمندکردن آن به منظور اعلام هشدار در صورت نقص در انجام مأموریت.

همان‌طور که ملاحظه می‌گردد؛ غیر از راه‌کار تغییر فضای اتاق‌های بسته به اتاق‌های باز، که در هر دو تحقیق به عنوان یکی از راه‌کارهای مؤثر در پیشگیری از ایجاد اختلال اشاره شده، راه‌کارهای دیگر ارائه شده تفاوت‌های زیادی باهم دارند. غیر از موضوع اعلامی آنچه که در تحقیق پیشین راه‌کار اولویت‌دار بوده، در تحقیق فعلی اولویت خود را از دست داده و راه‌کارهای دیگری جایگزین آن شده است. در بحث راه‌کار تغییر فضای اتاق‌های بسته واحدهای انتظامی به اتاق‌های باز، که در هر دو تحقیق یکی از راه‌کارهای مؤثر در پیشگیری از ایجاد اختلال در مأموریت معرفی شده، به این دلیل است که در فاصله زمانی دو تحقیق، تغییرهای چندانی در احداث واحد انتظامی با استانداردهای مربوط انجام نشده و این اولویت از رتبه اول در تحقیق قبلی به رتبه سوم در تحقیق حاضر جابه‌جا شده و همچنان از نظر پاسخگویان دارای اولویت است.

روش‌شناسی پژوهش: از نظر هدف این پژوهش کاربردی و از حیث روش، توصیفی-پیمایشی است. داده‌ها، به شیوه میدانی و با کمک ابزار پرسشنامه جمع‌آوری گردیده است. جامعه آماری تحقیق را کارکنان یکی از واحدهای انتظامی تشکیل می‌دهد که با استفاده از فرمول کوکران حجم نمونه به تعداد ۲۱۷ نفر محاسبه و پرسشنامه ۲۳ سؤالی که پایایی آن با روش آلفای کرونباخ ۸۸ صدم محاسبه شده، به روش تصادفی بین حجم نمونه توزیع گردید. داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و با استفاده از آزمون آماری کای‌دو، سؤال‌های پژوهش در پنج روش (تکنیک) پیشگیری وضعی مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفته و با استفاده از آزمون رتبه‌ای فریدمن نیز برای ترتیب و اولویت گویه‌ها استفاده گردیده است.

یافته‌های پژوهش

الف) یافته‌های توصیفی: در این بخش به اطلاعات جمعیت‌شناختی مشتمل بر طیف درجات، سنوات خدمتی، سن و میزان تحصیلات به شرح ذیل است:

برابر آمار به دست آمده بیشترین درصد پاسخ‌گویان ۶۱/۴ درصد را افسران جزء تشکیل دادند. و در بحث سنوات خدمتی ۴۷ درصد را کارکنان ۱۱ تا ۲۰ سال به عنوان بیشترین سال خدمتی به خود اختصاص داده‌اند و ۴/۸ درصد از جامعه مورد مطالعه دارای مدرک تحصیلی کارشناسی با بیشترین آمار بوده‌اند.

ب) یافته‌های استنباطی: در این بخش با استفاده از آزمون آماری کای‌دو، سؤال‌های تحقیق مورد تحلیل آماری قرار می‌گیرند.

نتایج حاصل از اجرای آزمون کای‌دو برابر اطلاعات به دست آمده برای بررسی فن (تکنیک) اول تا پنجم پیشگیری وضعی جمعاً ۲۳ گویه در پرسشنامه طراحی شد. نتیجه نظرسنجی به عمل آمده در مورد گویه‌های پژوهش، کای‌دو به دست آمده در تمامی سؤال‌های مربوط به روش‌های اول تا پنجم پیشگیری وضعی، در سطح احتمال خطا پذیری $P=0/05$ از کای‌دو جدول ۹/۴۸ با درجه آزادی ۴ بزرگ‌تر است؛ بنابراین، می‌توان بیان کرد که بین فراوانی‌های مشاهده شده و فراوانی‌های مورد انتظار تفاوت معناداری وجود دارد؛ بنابراین، این نتیجه حاصل می‌گردد که به‌کارگیری هر پنج فن

اصلی پیشگیری وضعی، باعث پیشگیری از ایجاد اختلال در چهار مأموریت اصلی کلانتری‌ها شده و با احتمال ۹۵ درصد تأیید و قابل تعمیم به جامعه آماری است؛ بنابراین، هر ۵ فرضیه تحقیق مورد تأیید قرار گرفتند.

جدول نتیجه آزمون فریدمن در خصوص روش‌های تحقیق

روش‌ها	مرتبۀ میانگین
تکنیک اول	۲/۱۱
تکنیک دوم	۴/۸۶
تکنیک سوم	۳/۹۶
تکنیک چهارم	۳/۰۶
تکنیک پنجم	۱/۰۰

جدول محاسبه نتیجه آزمون کای دو در خصوص روش‌های تحقیق

تعداد	۲۱۷
ضریب کای دو	۸۰۵/۵۸۹
درجه آزادی	۲۲
سطح معناداری	۰/۰۰۰

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های حاصل از پرسش‌نامه که توسط جامعه نمونه آماری تکمیل و با استفاده از نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل آماری و اولویت‌گذاری قرار گرفته و نتایج حاصل به صورت خلاصه در جدول بالا آمده است؛ بنابراین، ارائه پیشنهادها براساس اولویت پاسخگویان در انتخاب گویه‌ها صورت گرفته است. در جدول بالا آزمون فریدمن محاسبه شده از آزمون فریدمن بحرانی در سطح خطاپذیری ۵ درصد بزرگ‌تر است؛ بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت بین عوامل و مؤلفه‌های مطرح شده در این پژوهش تفاوت معناداری وجود دارد. مقایسه میانگین عوامل و مؤلفه‌های مطرح شده در بین افراد نمونه آماری مؤید آن است که بالاترین رتبه به گویه‌های روش دوم (شیوه‌های افزایش خطرها برای پیشگیری از ایجاد اختلال در انجام مأموریت) اختصاص یافته است و پایین‌ترین رتبه به گویه‌های روش پنجم (شیوه‌های از بین بردن بهانه‌ها و معاذیر برای پیشگیری از ایجاد اختلال) اختصاص یافته است.

در ادامه از آزمون رتبه‌ای فریدمن استفاده شده و نتایج حاصله (درجه آزادی $df=22$ ، تعداد نمونه $N=217$ و کای دو محاسبه شده $\chi^2=69.438$)، با سطح معناداری $Asymp.sig=0$ ، نشان داد، آزمون فریدمن محاسبه شده از آزمون فریدمن بحرانی، جدول در سطح خطا پذیری ۵ صدم بزرگ‌تر است؛ بنابراین، این نتیجه حاصل شد که بین عوامل و مؤلفه‌های مطرح شده در بین جامعه نمونه آماری، تفاوت معناداری وجود دارد. مقایسه میانگین عوامل و مؤلفه‌های مطرح شده در بین افراد نمونه آماری، مؤید آن است که بالاترین نمره به سؤال شماره ۹ پرسشنامه: «نظارت دائمی رؤسای واحدهای انتظامی بر نحوه اجرای مأموریت توسط کارکنان با رتبه ۱۵/۰۷» اختصاص یافته و پایین‌ترین نمره نیز به سؤال شماره ۴ پرسشنامه: «ارائه آموزش به کارکنانی که برای اجرای مأموریت‌ها، آموزش لازم را ندیده‌اند با رتبه ۸/۴۵» اختصاص یافته است. در ادامه از آزمون رتبه‌ای فریدمن نشان داد که بالاترین رتبه به گویه‌های تکنیک دوم (افزایش خطرها، برای پیشگیری از ایجاد اختلال در مأموریت‌ها) با میانگین ۴/۸۶ و گویه‌های تکنیک سوم با رتبه ۳/۹۶ در رتبه دوم و در نهایت گویه‌های تکنیک چهارم با رتبه ۳/۰۶ در رتبه سوم قرار گرفته‌اند.

پیشنهادها

با توجه به نتایج حاصله از آمار توصیفی و استنباطی و مقایسه میانگین عوامل و مؤلفه‌های مطرح شده در بین افراد نمونه آماری و اولویت‌بندی میانگین رتبه‌ای آزمون، برای پیشگیری از ایجاد اختلال در انجام مأموریت‌های چهارگانه کلانتری‌های فرماندهی انتظامی تهران بزرگ، پیشنهاد اجرای روش‌های زیر در یگان موصوف می‌گردد:

۱) از آنجایی که نظارت دائمی رؤسای واحدهای انتظامی بر نحوه اجرای مأموریت‌ها به نحوی که کارکنان نخستین و مؤثرترین راه‌کار برای پیشگیری از ایجاد اختلال اعلام شده؛ بنابراین، پیشنهاد می‌گردد رؤسای واحدهای انتظامی نظارت مستمر و دائم، مترقبه و غیرمترقبه بر عملکرد کارکنان تحت امر در نحوه اجرای چهار مأموریت مورد اشاره داشته باشند. از آنجایی که رئیس واحد انتظامی به ناچار باید متخصص‌ترین در آن واحد باشد؛ بنابراین، نظارت چنین فرد متخصصی بر نحوه اجرای مأموریت‌ها، تأثیر شگرفی در پیشگیری از هرگونه اختلال در روند مأموریت‌ها خواهد داشت؛

۲) اسکن اوراق پرونده‌های تشکیل شده در سامانه و هوشمندکردن آن برای تعیین کلاس‌ه متناسب با محتویات پرونده‌ها، دومین راه‌کار مؤثر برای پیشگیری از ایجاد اختلال در مأموریت‌های واحدهای انتظامی معرفی شده است؛ بنابراین، اسکن اوراق پرونده‌های تشکیل شده به‌ناچار باید در اولویت اقدام‌های واحدهای انتظامی قرار گیرد و بلافاصله بعد از تشکیل پرونده، اوراق در سامانه اسکن و در فایل‌های مشخص شده ثبت و به مرور با افزایش اوراق پرونده، اوراق جدید نیز بلافاصله اسکن شوند. به این نحو می‌توان از تغییر کلاس‌ه پرونده‌های متشکله ممانعت به عمل آورد؛

۳) با توجه به انتخاب «تغییر فضای اتاق‌های بسته واحدهای انتظامی به اتاق‌های باز»، به عنوان سومین راه‌کار اولویت‌دار از سوی پاسخ‌گویان، نیاز است تا تغییر فضای داخلی واحدهای انتظامی در اولویت اقدام‌های ناجا قرار گیرد. اهمیت این راه‌کار در پیشگیری از ایجاد اختلال در مأموریت‌های واحدهای انتظامی تا آنجاست که حتی ۹ سال قبل نیز در تحقیق دیگری به عنوان نخستین راه‌کار اولویت‌دار در پیشگیری از ایجاد اختلال، انتخاب و معرفی شده است؛ بنابراین، همچنان غیراستاندارد بودن فضای داخلی برخی از واحدهای انتظامی به قوت خود باقی و در وقوع تخلف و جرم تأثیرگذار است؛

۴) تأمین امکانات، تجهیزات، اعتبارات و نیروی کافی، از دیگر اولویت‌های انتخابی توسط جامعه مورد مطالعه است؛ بنابراین، چنانچه امکانات، تجهیزات، اعتبارات و به‌ویژه نیروی انسانی مجرب و مکفی به واحدهای انتظامی اختصاص داده شود، در اجرای صحیح مأموریت‌ها و پیشگیری از خلل در مأموریت‌ها بسیار مؤثر خواهد بود؛

۵) توجه شهروندان مراجعه‌کننده به واحدهای انتظامی، در خصوص نحوه و مراحل تشکیل پرونده، اولویت دیگری است که جامعه آماری انتخاب کرده‌اند؛ بنابراین، اجرای برنامه‌های آموزشی برای شهروندان در این خصوص، در پیشگیری از اختلال در مأموریت‌ها مؤثر خواهد بود. پیشنهاد می‌گردد آموزش و توجیه شهروندان به صورت متمرکز از طریق پلیس پیشگیری استان‌ها انجام گیرد.

منابع

- بهشتی، محمد (۱۳۶۵)، فرهنگ فارسی صبا، چاپ ششم، تهران، انتشارات رویداد.
- خانعلی پور و اجارگاه، سکینه (۱۳۹۰)، پیشگیری فنی از جرم، تهران: میزان.
- شرتونی، رشید (۱۳۸۷)، مبادی العربیه، جلد ۴، چاپ پنجم، (ترجمه سیدعلی حسینی)، قم: دارالعلم.
- صفاری، علی (۱۳۸۰)، «مبانی نظری پیشگیری از وقوع جرم»، مجله تحقیقاتی حقوقی، ۱۷(۳۳-۳۴)، صص ۲۶۷-۳۲۲. قابل بازیابی از: <https://www.noorags.ir/view/fa/articlepage/71924>
- گراشاسبی، اصغر (۱۳۸۵)، فرهنگ لغات و اصطلاحات اطلاعاتی و امنیتی، تهران: انتشارات زبانکده.
- گل محمدی خامنه (۱۳۸۴)، مبانی امور انتظامی، انتشارات معاونت آموزش ناجا.
- محمدنسل، غلامرضا (۱۳۹۶)، کتاب کلیات پیشگیری از جرم، تهران: میزان.
- محمدنسل، غلامرضا (۱۳۸۶)، «پیشگیری اجتماعی و وضعی از جرم»، فصلنامه دانش حفاظتی و امنیتی، سال دوم، شماره پنجم، زمستان ۱۳۹۶، تهران: حدیث کوثر.
- مرادی، بهمن (۱۳۹۰)، «بررسی راه کارهای اثربخش پیشگیری وضعی از اخلال در اجرای مأموریت های ناجا»، پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه علوم انتظامی امین.
- معین، محمد (۱۳۷۵)، فرهنگ فارسی معین، جلد اول، چاپ هشتم، تهران: امیرکبیر.
- نجفی ابرندی، علی حسین (۱۳۸۳)، مباحثی در علوم جنایی؛ تقریرات درس جرم شناسی مقطع دکتری و کارشناسی ارشد، تهران.
- واژه نامه طرح تشکیلاتی ساحفاناجا (۱۳۷۸)، جلد اول و دوم، طرح برنامه حفاناجا، تهران: حدیث کوثر.